

Intervjui kao dio istraživačke dokumentacije za potrebe teksta "Meštrović kao alibi", prikupljeni su u periodu između 1.11.2018. i 1.1.2019. godine.

Jasna Šumanovac, ispred inicijative *Vratite magnoliju*

Kada ste pokrenuli inicijativu *Vratite magnoliju* i koji je bio primarni cilj inicijative?

Inicijativu *Vratite magnoliju* pokrenule su i čine ju Hrvatsko društvo krajobraznih arhitekata, Inicijativa "A kad će park", Pravo na grad, predstavnici arhitektonske struke, Sindikat biciklista, stanari Trga žrtava fašizma, Zelena akcija i 1POSTOZAGRAD, Savica ZA Park, inicijativa Samoborček i inicijativa Spasimo potok Črnomerec, brojne građanke i građani pojedinci kao i stručnjaci. Osnovana je 26.03.2018. godine, nekoliko dana nakon što su radnici tijekom izvođenja radova "uređenja" Trga žrtava fašizma iščupali stabla magnolije. Taj čin čupanja smo i mi, ali i brojne građanke i građani, prepoznali kao simbol lošeg upravljanja ovim gradom i simbolom devastacije javnih prostora. Isto tako čupanje magnolija je bio i okidač za šire uključivanje građanki i građana, kao i stručnjaka i strukovnih organizacija u kampanju za sprječavanje daljnje devastacije ovog vrijednog javnog prostora. S obzirom da su radovi već bili započeli, a da nije bilo informacija u javnosti o tome što se konkretno radi i što će se raditi, te kako će u konačnici izgledati Trg žrtava fašizma nakon preuređenja, primarni cilj kampanje i inicijative bio je zaustaviti radove dok se projekt uređenja ne prezentira javnosti i dok se ne provede javna i stručna javna rasprava. To se na žalost nije dogodilo. Cijeli je projekt izveden bez sudjelovanja javnosti i stručne javnosti uz brojna kršenja procedure i zakona.

Jeste li postigli svoj cilj i u kojoj mjeri ste zadovoljni s ishodom radova vezanih uz Meštrovićev paviljon?

Iako radove nismo zaustavili, i iako su izvedeni bez uključivanja javnosti i struke uz brojna kršenja procedure i zakona, smatramo da je cilj postignut u onom segmentu uključivanja javnosti i struke u našu kampanju. Nikada se do sada tijekom realizacije nekog projekta u Zagrebu nije dogodilo da svi relevantni stručnjaci i sve strukovne organizacije tako glasno ustanu protiv nekog projekta. Našim prosvjednim druženjima koje smo punih 27 tjedana organizirali svake srijede u 18 sati na Trga žrtava fašizma smo pokazali i da smo uporni i ozbiljni u raskrinkavanju načina na koji je ovaj projekt realiziran i načina na koji ova gradska vlast upravlja gradom. Isto tako, jasno smo pokazali da ozbiljno pratimo svaku iduću fazu realizacije projekta tzv. Pješački centar izvrsnosti. Moramo ovdje naglasiti kako je uređenje Trga žrtava fašizma tek prva faza realizacije tog velikog projekta koji obuhvaća: Trg Hrvatskih velikana, ulicu Franje Račkoga, Trg žrtava fašizma, Višeslavovu ulicu, Branimirovu tržnicu i Trg kralja Petra Krešimira IV, a o kojemu javnost i struka znaju vrlo malo ili gotovo ništa. Ono što je postignuto ovom kampanjom na TŽF, prema obećanjima odgovornih osoba iz institucija koji upravljaju gradom, je da će se za svaku iduću fazu realizacije tog velikog projekta raspisati javni urbanističko-arhitektonski natječaj, da će javnost i stručna javnost imati priliku sudjelovati u svim fazama realizacije tog projekta, te da se način na koji je realiziran projekt uređenja Trga žrtava fašizma u ovom gradu više neće ponoviti. Sve to zahvaljujući upornosti i djelovanju inicijative *Vratite magnoliju*. Što se tiče onog dijela pitanja u kojoj mjeri smo zadovoljni ishodom radova vezano za Meštrovićev paviljon ne znam mislite li na estetiku ili načinom na koje su ti radovi izvedeni. Što se estetike tiče, to je stvar osobnog dojma. Nekome to sada izgleda lijepo nekome ne i o tome se može razgovarati, no ono o čemu moramo svakako razgovarati su upravo način na koje je realiziran projekt uređenja Trga žrtava fašizma, potpuno netransparentno uz brojna kršenja procedure i zakona bez sudjelovanja javnosti i struke.

Što smatrate osnovnim problemom izvedbe projekta obnove Meštrovićevog paviljona?

Uređenje Trga žrtava fašizma izvedeno je prema projektu uređenja okoliša na Trgu žrtava fašizma čija je polazišna osnova navodna rečenica Ivana Meštrovića "Zamišljam tu kružnu građevinu samo na tratini usred trga". Međutim ta rečenica ima i nastavak, "Predodžbu njezine vrtnje treba zaustaviti s dva stupa koji bi flankirali ulaz". Kao što znamo i vidimo, Meštrović je odustao od dva stupa na samom ulazu u trg i tko može izriječkom jamčiti da nije odustao i od ideje tratine bez visokog zelenila. Osim toga, Meštrović je umro 1962. godine kada je hortikulturno uređenje izrađeno od renomiranih krajobraznih arhitekata tog doba gotovo 30 godina uveliko ukrašavalo taj trg i sam paviljon, a da se Meštrović nikada nije bunio protiv takvog hortikulturnog uređenja niti je zatražio uklanjanje svog zelenila s trga. Dakle argument prema kojemu je ovakva drastična intervencija u ovaj vrijedni javni prostor zapravo vraćanje u prvobitno stanje i da se time slijedi želja i ideja Meštrovića i nije u potpunosti točan. Ono što je, osim devastacije zelenila i samog trga, posebno problematično je to da se temeljem projekta uređenja okoliša oko Meštrovićevog paviljona zapravo krenulo u obnovu stuba samog objekta koji je zaštićeno kulturno dobro u vlasništvu RH bez da je napravljena detaljna analiza stanja objekta kao i konzervatorski elaborat i projekt njegove obnove. Nitko iz inicijative nije protiv obnove, no je li bilo potrebe uređenja stuba i na koji način se to trebalo izvesti je morala odgovoriti struka koja je, kako znamo, i ovdje izostavljena. Zbog toga, a i mnogih drugih kršenja procedura i zakona smo i podnijeli kaznenu prijavu protiv gradonačelnika Milana Bandića i ravnatelja Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Silvija Novaka.

Kako su na vašu kampanju tijekom radova vezanih uz Meštrovićev paviljon reagirale nadležne institucije?

Tijekom cijelog perioda kampanje, koja je trajala više od 6 mjeseci, nailazili smo na otpor svih odgovornih institucija, od Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode preko Gradonačelnika pa sve do Ministarstva kulture. Tijekom tih 6 mjeseci smo svim relevantnim institucijama u više navrata slali zahtjeve za javnu objavu projektne dokumentacije, zaustavljanje radova, javnu raspravu, no nitko nam niti na jedan naš dopis nije odgovorio.

Sada kada su radovi oko Meštrovićevog paviljona gotovi, planirate li stati s inicijativom ili ćete poduzimati daljnje korake vezane uz obnovu Meštrovićevog paviljona. Ako da, koje?

Inicijativa i kampanja se niti nakon završenih radova nije ugasila, dapače i dalje inzistiramo da se napravi sanacija cijelog tog prostora i samog objekta na transparentan način, dakle uz uključivanje struke i javnosti i uz poštivanje procedure i zakona. Osim toga, kao što smo i rekli, pratimo svaku iduću fazu realizacije projekta tzv. Pješački centar izvrsnosti za koje inzistiramo da se izvedu na transparentan način.

Smatrate li da je cijela inicijativa imala smisla i jeste li ispunili neke od ciljeva?

Često nas pitaju je li sve ovo bilo uzaludno, s obzirom da su radovi izvedeni onako kako je to Gradonačelnik i zamislio. Ne, nipošto nije bilo uzaludno. Često smo govorili kako je i samo putovanje ponekad cilj, a naše putovanje je bilo bogato iskustvo tijekom kojega smo građanke i građane naučili kako je itekako potrebno podići svoj glas protiv svih onih projekata koji se realiziraju na štetu javnog interesa. Mi građanke i građani imamo pravo znati koji i kakvi se projekti realiziraju javnim novcem i kakav će utjecaj realizacija takvih projekata imati na naš svakodnevni život. Isto tako imamo pravo glasno i jasno ustati protiv svih onih projekata koji se izvode na štetu javnog interesa i ovoga grada. S obzirom da se ovakav netransparentan način realizacije projekta, zahvaljujući upravo ovoj kampanji nikada više neće ponoviti, sav trud uložen u ovu kampanju se itekako isplatio i ništa nije bilo uzalud. Sudeći po sve većem aktiviranju građanki i građana oko tema javnog prostora ali i svih ostalih tema bitnih za ovaj grad i njih same još smo više uvjereni da ništa ovdje nije bilo uzaludno.

Izjave građana preuzete s Facebook stranice *Vratite magnoliju*

Lidija Landeka Kapural, građanka

“Đamka, kako smo je zvali bila je dvorište moga djetinjstva. Tamo smo se igrali, sastajali, ljubili. Vuklo nas je nešto da stalno dolazimo. Da, bilo je predivno uživati u toj ljepoti paviljona i raslinja koje mu se davalo draž i toplinu. Sve mogu oprostiti, ali srušiti zelenilo u čijim smo bojama, mirisima, oblicima uživali, to ne. Ova devastacija me asocira kao da mi je netko ukrao album s najdražim slikama djetinjstva.”

Ljubica Zdunić-Jurić, građanka

“Jadan naš Zagreb. Nije za prepoznat kako ga je Bandić devastirao.”

Matija Kasaić, građanin

“Svaki topli dan sjedim u svojem dvorištu i gledam u svoju vršnjakinju magnoliju. Svaka moja godina života, njena je godina u kojoj raste, cvjeta jako kratko i širi se za naizgled neprimjetnih pola metra. Nekima je to "neko tamo drvo, posad'ćemo drugo", za mene je izvor inspiracije i uspomena. Baš zato suosjećam s ljudima s kvarta oko džamije koji su uz tu magnoliju proveli pola života druženja i pratili ju kao simbol prolaska vremena i mnogih drugih stvari. Ne smijemo dozvoliti da ovakve stvari rade iz dana u dan, jer će jednog dana grad postati kamen, siv i praktičan za turističke sadržaje, a naše uspomene, druženja i kulturna povijest grada će otići u zaborav...”

Nada Bogdanović, građanka

“Sada Trg žrtava izgleda tupo, sterilno. Da ne kažem fašistički, neprirodno, kao da je plastificiran, a sve po kreativnoj ideji: napraviti ćemo Trg još ljepši i još stariji! Nije stvar samo magnoliji i drveću (koji, osim što oplemenjuju prostor, ujedno su i mikroklimatski faktor) nego u sveprisutnom programu da tzv. "staro" treba (s)maknuti jer je tzv. "novo" automatski progresivno. Katastrofa je katastrofalna naša ministrica kulture kaže da to nije njihova stvar!?”

Ljerka Hrženjak-Šego, građanka

“Davno pokojna prijateljica jednom mi je rekla: 'Kad vidim magnoliju da cvate, znam da mi je rođendan blizu...' I svaki pogled na procvatu ljepoticu kod paviljona svih ovih godina podsjećao me na nju i budio nježna sjećanja. A sada osjećam samo jad i tugu.”

Eleonora Korošić-Knez, građanka

“Trebalo bi inzistirati na provođenju zakona u vezi JAVNOG natječaja i tražiti da se javnosti predoče troškovi uređenja. Tko je najviše profitirao? Zašto su micali kamene (mramorne) blokove i gdje su završili? Koliko košta novo oblaganje kamenim oblogama? Ah, taj kamen!”

Marija Mirak, građanka

“Meni Meštrovićev paviljon izgleda sjajno. Konačno u punom sjaju. Ne bih ga zaklonila niti s jednim drvetom, biljkom, grmljem.... Neki dan sam u večernjim satima napravila krug i oduševila sam se. Izgleda fenomenalno! Bijes na Bandića treba usmjeriti na njegove druge promašaje a za ovo sve pohvale.”

Drago Marković, građanin

“Nepotrebna priča. Trg je nakon preuređenja pokazao monumentalnost Meštrovićeva paviljona.”

Neven Udovičić, umjetnik

Koji je Vaš glavni motiv za seriju plakata na temu Meštrovićeva paviljona?

Kako živim blizu paviljona, svakodnevno sam pratio te misteriozne radove i bilo mi je teško zanemariti tu situaciju koja je postepeno postajala sve gora. Htio sam na neki način reagirati i dati podršku građanima koji su redovito organizirali prosvjede i o svim zbivanjima pisali na društvenim mrežama. Kako se bavim grafičkim dizajnom, plakat mi se odmah nametnuo kao odgovarajući medij.

Što Vas je najviše zasmatalo kod provedbe projekta obnove okoliša i dijela Meštrovićeva paviljona?

Iako nisam iz Zagreba, živim u njemu već dovoljno godina da ga doživljavam i kao svoj grad, a prostor oko paviljona mi je oduvijek bila jedna od njegovih najdražih lokacija. Zasmetao mi je način na koji su radovi izvedeni, bez uključivanja odgovarajućih institucija i ikakve potrebe da se o svemu informira javnost koja na kraju i jest korisnik tog okoliša. Mislim da je takav način funkcioniranja nespojiv s gradom koji se inače toliko trudi biti "europski".

Što ste svojim radovima htjeli postići?

Nisam idealist u smislu da vjerujem kako će plakat dovesti do stvarnih promjena, ali stvaranjem i dijeljenjem tih radova na društvenim mrežama htio sam izraziti svoj osobni stav, a također i dodatno potaknuti raspravu, možda među ljudima koji inače ne bi nužno o tome promišljali.

Sviđa li Vam se novi izgled Meštrovićeva paviljona ili Vam je ipak draži stari izgled i zašto?

Osim zbog predivne arhitekture samog paviljona, posebno mi je drag bio zeleni okoliš koji je od jutra pa do kasnih večernjih sati bio poput neke oaze za ljude, a i njihove ljubimce. Sada je sve to zamijenila uredno podšišana trava koju krase tek znakovi zabrane pristupa psima. Teško mi je pojmiti da to itko može doživjeti kao promjenu na bolje.

Barbara Vujanović, viša kustosica u Atelijeru Meštrović u Zagrebu

Je li Vas osobno zasmatala medijska buka koja je nastala oko obnove doma HDLU-a i zašto? Možete li nam objasniti zašto je paviljon od svog postojanja kroz povijest toliko zanimljiv svakom političkom sustavu? Smatrate li da je obnova okoliša i dijela Meštrovićeva paviljona bila potrebna od recimo obnove interijera samog paviljona? Je li Grad pogriješio kada je vrijedne kamene stube od bračkog kamena zamijenio zamjenskim kamenom "Vrsine" i zadire li se tako u kulturno dobro i mijenja identitet spomenika?

Nije me zasmatala prašina koja se podignula. Kulturni spomenik ovakve važnosti i kvalitete svakako zaslužuje svu pažnju, pogotovo kada je riječ o tako delikatnom pitanju kao što je njegova obnova te uređenje okoliša. Istraživanjima za knjigu "Meštrovićev znak u Zagrebu", te za izložbu "Meštrovićev znak u Zagrebu – arhitektura: 80 godina Meštrovićeva paviljona" prošla sam sve faze prenamjene ove građevine, od kojih je svaka ostavila trag na strukturi paviljona. Već prilikom prve intervencije tijekom prenamjene u džamiju, osim pregrađivanja, dekoriranja, izgradnje minareta i fontane, dolazi do značajnih narušavanja savršenih instalacijskih infrastruktura, što ostaje bolna točka do danas. U vrijeme otvorenja Doma likovnih umjetnosti 1938. godine građevina se dičila najsuvremenijim sistemom rasvjete i elektrifikacije. Žalosno je da građevina koja svojom klasičnom i svezremenskom pojavnošću toliko zadivljuje i privlači svaki politički sistem, ali i pojedince, od umjetnika koji ovdje izlažu, do posjetitelja izložbi, te građana koji se zadržavaju u njezinoj blizini, u ovom smislu ne zadržava kontinuitet vrhunske kvalitete. Stoga mislim da bi javne rasprave trebale ići i u smjeru osvještavanja nužnosti obnove unutrašnjosti. Zašto vanjština toliko privlači i time uvjetuje posezanje različitih političkih režima? Jer na najuvjerljiviji način pronosi značajke Meštrovićeva autorskoga rukopisa kao i vremena u kojem je zgrada nastala – monumentalnoga klasicizma, koji u ovoj pročišćenoj formi velikih dimenzija odaje, među ostalim, mogućnost idealne scenografije ideoloških inscenacija.

Kad već spominjem Meštrovićev autorski rukopis, kao kipara i arhitekta, ne mogu se ne osvrnuti na njegovo korištenje bračkog kamena, koji je doista autorski potpis njegovih arhitektonskih projekata – od obiteljske vile u Splitu do mauzoleja obitelji Meštrović u Otavicama, Crkve Presvetog Otkupitelja. Meštrović vrlo svjesno odabire različite vrste bračkog kamena i pristupa pomnoj obradi blokova. Uz priznavanje činjenice osjetljivosti kamena na zagrebačku klimu, ipak smatram da je činjenica tog autorskog rukopisa trebala biti uzeta u obzir, te da je brački kamen trebao biti maksimalno sačuvan.

Suzana Dobrić, aktivistica

Kako bi ukratko trebala izgledati natječajna procedura za projekte u javnom prostoru Grada Zagreba kakav je i eksterijer Meštrovićevog paviljona?

Provedba natječaja sama po sebi nije garancija da će se dobiti dobro rješenje jer je za dobivanje dobrog rješenja potrebno napraviti i dobar i kvalitetan program natječaja, odnosno definirati projektni zadatak, a upravo to vrlo često nedostaje. Grad Zagreb nema strategiju razvoja i postavljene ciljeve, što se vidi već iz važećeg Generalnog urbanističkog plana, temeljnog prostornog dokumenta koji ne daje strateške i razvojne, već isključivo provedbene smjernice. Na jednak se način pristupa i ostalim prostornim temama – stihijski, bez jasnog plana i vizije, pa mnogobrojni projekti ostaju nerealizirani. Javni arhitektonski natječaj tek je jedan korak u dobrom upravljanju prostorom, a da bi natječaj imao smisla mora se jasno definirati što se želi dobiti na određenom prostoru, moraju se napraviti analize prostornih kapaciteta i postojećeg stanja, analize potreba za određenim sadržajima i na kraju se moraju osigurati sredstva za realizaciju javnih sadržaja. Ukratko, mora postojati dobar i realan plan gdje je u svakom koraku planiranja uključena i struka.

Važno je naglasiti da je GUP u mnogim svojim elementima nejasan i podložan tumačenjima, između ostalog i u smislu planske obveze provedbe natječaja. Upravo to omogućuje gradskoj upravi da slične prostorne situacije rješava na potpuno suprotne načine, ovisno o trenutnim željama i okolnostima koje su najčešće plod sitnih, parcijalnih interesa. Za Trg žrtava fašizma Grad nikada nije ponudio jasno i suvislo objašnjenje zbog čega natječaj nije proveden. Jedno od objašnjenja bilo je i da se tu nije radilo o preuređenju, nego o sanaciji kod koje se prostor “*apsolutno ne mijenja u velikom obimu*”, kako je u emisiji Radio Sljemena *Moj firtl* objasnio Ivica Rovis, ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba. Pa čak i kada bi se iz GUP-a moglo jasno i nedvosmisleno iščitati da natječaj nije potreban, dobra praksa bila bi provesti ga svaki put kada se radi o prostoru koji je toliko važan u ukupnoj slici grada.

Kakva je bila uloga Gradske skupštine i Vijeća gradske četvrti u donošenju odluka oko rekonstrukcije Meštrovićevog paviljona? Jesu li zastupnici uopće bili upoznati s procedurom? Kako bi trebala izgledati takva procedura?

Uloga Gradske skupštine i Vijeća gradske četvrti u donošenju odluka oko rekonstrukcije Meštrovićevog paviljona, ali i drugih sličnih odluka je praktički nikakva. Što se tiče Vijeća gradske četvrti, Statut Grada Zagreba propisuje da su gradonačelnik i gradska upravna tijela prije realizacije određenih projekata ili odlučivanja o pitanjima važnim za gradsku četvrt dužni provesti savjetovanje s vijećem gradske četvrti. To se posebno odnosi na plan uređenja javnih površina, uređenje prometa, ali i na sva druga pitanja koja se donose kvalitetu života stanovnika četvrti. U praksi to izgleda tako stručne službe grada sastave, a vijećnici na izglasavanje dobiju tablicu koja se zove Plan komunalnih aktivnosti gdje su na najšturiji mogući način popisani planirani zahvati u prostoru i iznos koji se za to planira utrošiti. Osim toga, mišljenje vijeća, kakvo god da se donese, nije obvezujuće za Gradsku skupštinu. Na taj način zadovoljena je forma, a da se vijećnicima nije dala nikakva stvarna moć u odlučivanju o onome što će se događati u njihovoj četvrti.

Vijeće Gradske četvrti Donji grad pokušalo je prekinuti s takvom praksom i aktivno se postavilo u smislu odlučivanja po pitanju uređenja Trga žrtava fašizma. Odmah na početku radova održana je tematska sjednica na otvorenom na kojoj je zatražena obustava radova i javno predstavljanje tzv. Pješačkog centra izvrsnosti u sklopu kojeg je realizirano uređenje Meštrovićevog paviljona i njegovog okoliša. Osim toga, vijeće je u suradnji s inicijativom Vratite magnoliju sazvalo i Zbor građana, što je jedan od rijetkih alata direktnog odlučivanja koji građanima stoji na raspolaganju. Nažalost, sve takve pokušaje gradska vlast sustavno ignorira, pa čak i opstruira, ali smjer koji je zauzelo Vijeće Gradske

četvrti po ovom pitanju i u smislu direktne suradnje s građanima dobar je prvi korak prema jednoj boljoj, drugačijoj praksi.

Zastupnici u Gradskoj skupštini o ovim su pitanjima upoznati tek za nijansu bolje, u prvom redu kroz rad tematskih skupštinskih odbora. Problem je ne samo količina predmeta i točaka o kojima moraju donijeti odluku na samo jednoj sjednici, nego i činjenica da skupštinska većina glasa politički, ne uzimajući u obzir prethodno donesena mišljenja stručnih odbora ili vijeća gradske četvrti, pa je uobičajena stvar da gradonačelnikovi prijedlozi prolaze čistim preglasavanjem, iako su sve niže instance o njima donijele negativno mišljenje.

Što je s planovima vezanim uz ostatak tzv. Pješačke zone? Raspravlja li se o tome u Gradskoj skupštini?

Koliko nam je poznato, ne. Projekt tzv. Pješačkog centra izvrsnosti kao cjelovit projekt nikada nije službeno predstavljen niti zastupnicima niti građanima. Sve što se zna o projektu tek je nekoliko rečenica koje su prenijeli mediji, a dolaze od arhitektice Loredane Stunić, da se Pješački centar izvrsnosti odnosi na potez od Trga hrvatskih velikana preko Trga žrtava fašizma do Trga kralja Petra Krešimira IV. i Branimirove tržnice. Do sada se isključivo govorilo o pojedinim etapama projekta koje primjerice uključuju ukidanje parkirališta i realizacija šetnice u središnjem dijelu Ulice Franje Račkoga, ili preuređenju Branimirove tržnice na kojoj bi se onda nudili isključivo certificirani ekološki proizvodi. Posebno je zanimljivo što ideja Pješačkog centra izvrsnosti nije niti osmišljena u Gradskom uredu za strategijsko planiranje, već je inicijativa zaprimljena iz arhitektonskog studija Elle vlasnice Loredane Stunić koja je ponudila *“dručkiju viziju prostora oko Trga žrtava fašizma.”* Zastrašujuća je činjenica da, nasuprot građanima koji plaćaju porez i pri tom nemaju ni mogućnost uvida u planirane projekte, a kamoli mogućnost nekog utjecanja na njihovu realizaciju, postoje privilegirani pojedinci koje se sluša i uvažava i čije se skupe ideje provode bez ikakvog kriterija.

A zanimljiv je i odgovor koji smo zaprimili od Gradskog ureda za strategijsko planiranje vezano uz nedavnu geodetsku izmjeru na Krešimirovom trgu. Pročelnica Sanja Jerković obavijestila nas je da je od Prometnog fakulteta naručena Prometno-prostorna studija zone od Trga hrvatskih velikana do Radničke ceste i da je njezina izrada u tijeku. Dakle, temeljna studija, odnosno podloga za bilo kakvo smisljeno odlučivanje o realizaciji tzv. Pješačkog centra izvrsnosti tek je u izradi, a već su potrošeni milijuni za uređenje Trga žrtava fašizma i za izradu dokumentacije za rekonstrukciju Branimirove tržnice. To govori sve o načinu na koji se planira u Zagrebu.

Kako komentirate projekt uređenja eksterijera, a onda i preinaku na stepeništu zgrade? (što nije u nadležnosti grada)? Kako komentirate poprilično inertan stav HDLU oko uređenja prostora?

Posve je jasno kako se preuređenje zgrade ne može raditi na temelju dozvole za preuređenje njezinog okoliša, pa čak i kada nije riječ o spomeniku kulture. A posebno ne kada se radi o zahvatu na građevini kao što je Meštrovićev paviljon koji je zaštićen i kao pojedinačno kulturno dobro i kao dio zaštićene povijesne cjeline Donjeg grada. Apsolutno je nedopustivo da su se stepenice mijenjale na temelju potvrde na projekt u kojem taj zahvat nije spomenut niti u nazivu, niti u tekstualnom, niti u grafičkom dijelu, nego samo kao troškovnička stavka. Osim toga, projektom je predviđena zamjena dijela stepenica, a mijenjale su se sve. Upravo to je jedan od elemenata na temelju kojih smo podnijeli kaznenu prijavu protiv gradonačelnika Milana Bandića i pročelnika Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture Silvija Novaka.

Iz HDLU-a su se krajem svibnja ove godine javno očitovali na projekt preuređenja. Ustvrdili su da se uređenje trebalo provesti kroz instrument javnog natječaja i sa stručne pozicije oštro su kritizirali predloženo rješenje rubnjaka i klupa (koje nisu izvedene iako su u projektu) kao rješenje koje *“uvelike*

mijenja oblikovne elemente prostora paviljona odnosno redizajnira cjelovito umjetničko djelo koje je zaštićeno kao kulturno dobro.” Ovdje je problematičan stav države, odnosno Ministarstva državne imovine kao vlasnika paviljona (za razliku od okoliša čiji je vlasnik Grad Zagreb) koje zapravo do sada nije izdalo valjanu suglasnost na radove na paviljonu.

S obzirom da je prostor HDLU prema ugovoru iz 2001. godine trebalo koristiti nekoliko udruga (HDD i DNU), a ne samo HDLU, kako komentirate činjenicu da HDLU, a ni Grad Zagreb o tome nikada nisu informirali te udruge?

Teško mi je komentirati konkretan slučaj. Nejasni i dvosmisleni zakoni i propisi, neinformiranost građana i šutnja institucija plodno su tlo za malverzacije svake vrste. Na svakom koraku vidimo da se zakoni i propisi krše ili se poštuju tek toliko da se zadovolji forma, da se tumače kako kome odgovara u određenom trenutku. Opće nepovjerenje u institucije, gradsku i državnu upravu nažalost je potpuno opravdano i kod većine odluka samo je pitanje dubine do koje treba ići u analizi da bi se razotkrili stvarni motivi koji su u pravilu pogodovanje pojedinačnom, privatnom, a nikako ne javnom interesu. Zato je zadaća i građana i udruga preispitivati odluke koje donosi vlast i neprekidno raditi pritisak jer samo tako može doći do pomaka.

Prema vašim saznanjima, postoji li namjera da se u bliskoj budućnosti pokrene rekonstrukcija unutrašnjosti prostora HDLU koji je sada u nadležnosti Ministarstva državne imovine?

O tome nemamo saznanja. Mislim da ovakve parcijalne rekonstrukcije bez sagledavanja cjeline nisu dobre. To znači da je najprije trebalo napraviti snimku cijele zgrade i cjelovitu analizu postojećeg stanja. Tek na temelju toga može se procijeniti gdje je problem, što sve treba rekonstruirati ili sanirati, koji su prioriteti i koliko će sve to koštati i napraviti realan i racionalan plan radova. Bez toga je svaka intervencija potencijalna gradnja na lošim temeljima. Isto tako smatram da je Trg žrtava fašizma trebao za početak bolje održavanje umjesto ovakve skupe rekonstrukcije, a da se novac potrošen na čupanje drveća i šarene lampice mogao bolje i pametnije upotrijebiti.

Matea Brstilo Rešetar, ravnateljica Hrvatskog povijesnog muzeja

S obzirom na promjenu vlasničkih odnosa, tj. prijenos vlasništva paviljona s Grada na Državu, je li Povijesni muzej potpisao novi ugovor s Državom i kakvi su uvjeti tog novog ugovora? Povijesni muzej prema ugovoru s Gradom dijelio je prostor HDLU s još dvije udruge (Društvo naivnih umjetnika i Hrvatsko dizajnersko društvo). Jesu li novim ugovorom s Državom regulirani i ti odnosi?

Hrvatski povijesni muzej u proceduri je ishoda ugovora o korištenju prostora, odnosno 490 četvornih metara prizemlja i podruma u kojima su smještene uredske prostorije i čuvaonica građe. U dogovoru i uz suglasnost osnivača, Ministarstva kulture RH, Muzej će predati svoj zahtjev Ministarstvu državne imovine.

Pri sklapanju novog ugovora Hrvatski povijesni muzej će svakako voditi računa o svojim potrebama i interesima do konačnog preseljena na novu lokaciju. To se u prvom redu odnosi na nesmetano obavljanje muzejske djelatnosti i zaštitu fundusa u podrumskim prostorijama.

S Hrvatskim društvom likovnih umjetnika koje je prethodno ishodio ugovor o korištenju prostora Doma likovnih umjetnika, a koji ne obuhvaća dakle dio prostorija koje koristi HPM, imamo korektne odnose koje ćemo svakako i ugovorno regulirati nakon što Muzej sa svoje strane ishodi ugovor.

Napominjem da je status Hrvatskog povijesnog muzeja u Domu likovnih umjetnika specifičan. Isti je slijednik Muzeja revolucije naroda Hrvatske koji je od 1945. raspolagao cjelokupnim prostorom za smještaj muzejskih zbirki, stručnih djelatnika i stalnog postava. Nakon što je HDLU 1990. pokrenuo inicijativu za povrat Meštrovićevog paviljona, te konačno integracijom Muzeja revolucije naroda Hrvatske s Povijesnim muzejom Hrvatske u Hrvatski povijesni muzej, odnosi s Gradom nikada nisu bili regulirani pa tako i spram HDLU-a i ostalih korisnika prostora.

Kako komentirate promjenu vlasništva nad zgradom s Grada na Državu, a samim time i ilegalnu intervenciju Grada na stepeništu zgrade? Je li se Povijesni muzej po tom pitanju javno očitovao i zašto općenito nije preuzeo snažniju ulogu u borbi protiv implementacije ilegalnih procedura u eksterijeru i na stepeništu zgrade? Da li je poplavom nastalom prilikom rekonstrukcije stepeništa stradao dio građe muzeja? Kakvi su općenito uvjeti za držanje građe u podrumskim prostorijama zgrade?

Grad s Hrvatskim povijesnim muzejom od 1991. nikada nije regulirao odnose, niti je Muzej bio stranka u pregovorima. Kod svih problematičnih situacija uz Muzej je uvijek stajao osnivač, Ministarstvo kulture RH.

Konkretno u slučaju "radova na uređenju javne i zelene površine oko Doma likovnih umjetnika na Trgu žrtava fašizma", nakon procurenja vode u depo Muzej je po hitnom postupku obavijestio Ministarstvo kulture RH, Gradski ured za prostorno uređenje i izgradnju Grada Zagreba te Gradski ured za zaštitu spomenika kulture i prirode. Na teren su izašli predstavnici Ministarstva Kulture RH i Grada Zagreba. Invazivni radovi zbog kojih je došlo do procurenja vode u depo su zaustavljeni te se daljnja obnova odvijala na temelju koordinacija i dogovora s izvođačem kako bi se spriječila daljnja ugroza građe.

Hrvatski povijesni muzej, jasno je zauzeo stav o radovima na samom objektu i javno se očitovao o nepoštivanju procedure. Isto se može provjeriti putem izjava objavljenim u tiskanim i elektroničkim medijima te pri Ministarstvu kulture RH.

Muzej dakle od strane Grada Zagreba i Gradskoga zavoda za zaštitu nikada nije službeno obaviješten o početku, vrsti i opsegu radova koji će se vršiti. Obavijest o samom početku radova zaprimili smo od strane HDLU-a kada su ujedno radovi i započeli.

Budući da je u odluci o početku radova bilo navedeno da će se isti izvoditi “na uređenju javne i zelene površine oko Doma likovnih umjetnika na Trgu žrtava fašizma” muzej nije imao daljnje upite ne povezujući ih s objektom. Netočna je dakle bila izjava objavljena u Jutarnjem listu od 8. travnja 2018. od strane Grada Zagreba prema kojoj su “korisnici prostora još u listopadu 2017. godine upoznati s kompletnim obuhvatom radova” jer takvu dokumentaciju kao i konzervatorske smjernice Hrvatski povijesni muzej nije zaprimio.

Napomenula sam da je o svemu je obaviješteno i Ministarstvo kulture RH koje je poduzelo daljnje mjere.

Kakav je stav Povijesnog muzeja o rezultatima rekonstrukcije?

Apsolutno pozdravljamo svaku sanaciju objekta koja će biti zasnovana na pravilima struke i poštivanju procedura kako bi se prijeko potrebnoj i temeljitoj obnovi Doma hrvatskih likovnih umjetnika. Iako to ovoga puta nije bilo postignuto, djelomičnom rekonstrukcijom spriječena je daljnja ugroza po muzejsku građu Hrvatskog povijesnog muzeja, što je u konačnici za Muzej bilo najbitnije.

Prema vašim saznanjima, postoji li plan rekonstrukcije interijera Meštrovićevog paviljona? U kakvom je stanju sam interijer zgrade? Je li prostor adekvatan za aktivnosti Povijesnog muzeja i arhiviranje građe?

O samome interijeru zgrade mogu pričati samo o onome dijelu koji se odnosi na radne prostore i depo Hrvatskoga povijesnog muzeja. Redovito ga održavamo, dugoročno investicijski nastojimo reorganizirati depoe, poboljšati uvjete rada djelatnika koji nisu idealni.

Prostor od 490 četvornih metara nije adekvatan za aktivnosti Muzeja, poslovanje je otežano prostornim datostima i djelovanjem na dvije lokacije u gradu Zagrebu, od kojih niti jedna ne zadovoljava – kako Dom likovnih umjetnika, tako i barokna palača na Gornjem gradu u Matoševoj 9. Muzej djeluje bez stalnog postava, djelatnici su razdvojeni, građa dislocirana.

Kakav je odnos HDLU i Povijesnog muzeja s obzirom na zajedničko korištenje prostora paviljona?

Odnosi HDLU-a i HPM-a temelje se prije svega na razumijevanju položaja kako problema Društva tako i problema s kojima se suočava nacionalni muzej. Provođenje dugoročnih strategija i ciljeva obje institucije teško se ostvaruju. Osjeća se kroničan nedostatak prostora za nesmetano djelovanje i razvijanje željenih aktivnosti.

Kada je planirano preseljenje Povijesnog muzeja na novu lokaciju u Klaićevoj? Da li će taj prostor zadovoljiti potrebe Povijesnog muzeja?

Iskreno smo se nadali da će se pitanje preseljenja Hrvatskog povijesnog muzeja riješiti i da pitanje ugovora o korištenju zgrade neće doći na dnevni red.

Time se produžuje agonija ne samo Muzeja već i ostalih korisnika prostora. Preseljenje je odgođeno do daljnjega te se u dogovoru s Ministarstvom kulture poduzimaju sve moguće mjere kako bi se konačno riješilo pitanje krovne muzejske institucije.

U tu svrhu, radi pojašnjenja statusa preseljenja u zgradu bivše Tvornice duhana Zagreb upućujem Vas na sljedeće linkove:

Razgovor: Matea Brstilo Rešetar – Punih 170 godina Hrvatska čeka stalni postav svoje nacionalne povijesti“, novinarka: Marina Tenžera

<http://www.7dnevno.hr/vijesti/kultura/punih-170-godina-hrvatska-ceka-stalni-postav-svoje-nacionalne-povijesti/>

BILTEN - REGIONALNI PORTAL novinarka IVANA HANAČEK

“Muzej na vjetrometini povijesti“, <http://www.bilten.org/?p=21557>

HTV 3, 20.02.2018

Pravac na treću: Nedostupna baština (novinarka Jasna COCE)

<https://hrti.hrt.hr/videostore/moviedetails?referenceId=3864A74E-A7AB-4&refer=search%7Cindex&customCatalogueReferenceId=search&heading=undefined>

Školske novine, 30.1.2018., br.3., “Hrvatska jedina u EU bez stalnoga postava nacionalne povijesti”

Tihomir Ponoš, Hrvatski povijesni muzej – hrvatsko muzejsko siroče,

Novi list - Prilog Mediteran, 31.12.2017. str. str. 4-5

HRT – Dobro jutro Hrvatska (Sunčica Furdek, 4.1.2018.) „Izložba koja upozorava“

<http://magazin.hrt.hr/423308/izlozba-koja-upozorava>

Denis Derk, Večernji list <https://www.vecernji.hr/premium/prokletstvo-hrvatskog-povijesnog-muzeja-1208709>

Intervju Nina Obuljen Koržinek – ministrica kulture: „ne prihvaćam podjelu kulture na lijevu i desnu.

Kultura je hrvatska“, novinar: Jurica Korbler, Globus, 12.1.2018., br.1414, str. 19-23

https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/iz%20medija/obuljen_intervju%20globus,11.1.2018.pdf

Večernji list, 8.12.2017. (Denis Derk) “Dok novi prostor muzeja propada, naš stalni postav čeka u bunkerima”, str.40,

<https://m.vecernji.hr/kultura/dok-novi-prostor-muzeja-propada-nas-stalni-postav-ceka-u-bunkerima-1212737>

Jutarnji list (Korana Sutlić), 12.12.2017.

<https://www.jutarnji.hr/kultura/art/nedostupna-bastina-apel-za-smjestaj-vrijednog-fundusa-koji-cami-u-depoima-palace-rauch/6837714/>

Ivana Andabaka, ravnateljica Hrvatskog doma likovnih umjetnika

S obzirom na promjenu vlasničkih odnosa, tj. prijenos vlasništva Meštrovićevog paviljona s Grada na Državu, da li je HDLU potpisao novi ugovor s Državom i kakvi su uvjeti tog novog ugovora?

HDLU je potpisao novi ugovor o korištenju zgrade Doma hrvatskih likovnih umjetnika s vlasnikom zgrade, pretpostavljamo da je riječ o tipiziranom ugovoru kojim Ministarstvo državne imovine regulira odnose za zakupcima.

Obzirom da je HDLU prema ugovoru s Gradom dijelio prostor s još dvije udruge (Društvo naivnih umjetnika i Hrvatsko dizajnersko društvo) i Povijesnim muzejom, da li su novim ugovorom s Državom regulirani i ti odnosi?

Ugovor s Gradom Zagrebom predvidio je ustupanje 1 sobe nedefinirane kvadrature Hrvatskom društvu naivnih umjetnika i 1 sobe nedefinirane kvadrature Hrvatskom dizajnerskom društvu kao i obavljanje ugostiteljske djelatnosti klupskog tipa u prostorima Kluba HDLU, od čega je u primjeni bilo jedino prvo. Ugovor s Gradom nije obuhvaćao Povijesni muzej, iako je muzej sukorisnik zgrade još od vremena prije ugovora. Drugim riječima, ugovor nije odražavao stvarno stanje korištenja zgrade. Zašto je bilo tako prilikom sklapanja ugovora današnjoj upravi HDLU-a, obzirom na značajan protok vremena od sklapanja ugovora s Gradom na neodređeno vrijeme, nije poznato. Pretpostavljamo da je pitanje sobe dodijeljene HDD-u bilo iz doba dok HDD nije imao prostor za rad udruge, a što se konačno riješilo 2009. dobivanjem državnog prostora u Boškovićevoj. Novim ugovorom s Državom HDLU je regulirao korištenje zgrade u skladu sa stvarnim stanjem.

Kako komentirate promjenu vlasništva zgrade s Grada na Državu, a samim time i ilegalnu intervenciju Grada na stepeništu zgrade? Je li se HDLU po tom pitanju javno očitovao i zašto općenito nije preuzeo snažniju ulogu u borbi protiv implementacije ilegalnih procedura u eksterijeru i na stepeništu zgrade?

Grad Zagreb nikad nije niti bio vlasnik zgrade Doma hrvatskih likovnih umjetnika, zgrada je bila u društvenom vlasništvu. Pitanje vlasništva konačno se riješilo tek 2016. u korist RH što je, prema našem tumačenju prava, bio jedini mogući ishod obzirom na važeće zakonske propise. Pitanje legalnosti intervencije na stepeništu zgrade se, prema našim saznanjima, tek utvrđuje; HDLU je reagirao očitovanjem prema javnosti te prema tijelima nadležnim za procjenu pitanja legalnosti.

Je li Grad pravodobno i na koji način izvijestio vas i druge udruge o planovima rekonstrukcije? Koji je stav HDLU o rezultatima rekonstrukcije?

Iznenaduju nas pojedini stavovi da sanacija stepeništa nije bila potrebna; stepenište je bilo u toliko lošem stanju da su posjetitelji zadobivali tjelesne ozljede prilikom posjeta izložbi u organizaciji HDLU-a, pri čemu su iskazali namjeru tužbe HDLU-a, što je odgovornost koju HDLU ne može preuzeti na sebe. Smatramo pozitivnim da se prilaz zgradi obnovio i uredio, da su se ulazna vrata restaurirala i da se paviljon konačno osvjetlio. Što se tiče komentara na ishod, dojmovi naših posjetitelja i članova su podijeljeni, no oni koji su upućeni nama su više pozitivni nego negativni. Pitanje estetike vrlo je subjektivno pa je nezahvalno govoriti o tome u ime HDLU, obzirom da se stavovi naših 1.900 članova uvelike razlikuju. Smatram da bi optimalno rješenje bilo dobiveno cjelovitim pristupom uređenju zgrade i okoliša, no to nije zadatak kojeg može provesti samo Grad, obzirom na skupoću zahvata i pitanje vlasništva. Kao strukovna udruga zagovaramo instrument javnog natječaja za dobivanje rješenja od javnog interesa. Grad je obavijestio HDLU o planovima rekonstrukcije, no nismo bili detaljno uključeni u proceduru i dokumentaciju tijekom cijelog postupka; uputili smo Grad na vlasnika

zgrade za regulaciju tih pitanja te obavijestili Ministarstvo državne imovine i Ministarstvo kulture, kao nadležne ustanove. Suradnja s Gradom tijekom izvođenja radova bila je vrlo dobra.

Prema vašim saznanjima, postoji li plan rekonstrukcije interijera Meštrovićevog paviljona? U kakvom je stanju sam interijer zgrade? Je li prostor adekvatan za aktivnosti HDLU-a?

Prema našim saznanjima plana rekonstrukcije interijera nema. Za pokretanje ovog pitanja bilo je nužno prvo riješiti pitanje vlasništva odnosno odgovornosti, što je bio dugotrajan proces koji je konačno iza nas. Trenutno stanje zgrade je loše, no funkcionalno. Pored konzervatorskog pitanja vraćanja prostora u prvobitno stanje (konkretno, otkrivanje kupole galerije Prsten), tu su i ostala važna pitanja koja je nužno riješiti: dobivanje nove kotlovnice za bolji sustav grijanja, uvođenje sustava hlađenja, sanacija kupole i vertikalnih odvoda zbog prodora oborinskih voda, osiguranje pristupa osobama s invaliditetom, da istaknem samo najvažnije. Dakle, obnova je nužna, ali cjelovita i sveobuhvatna.

HDLU ulaže vlastita sredstva u opremanje zgrade i galerija prema mogućnostima, nedavno smo nabavljali novu rasvjetu za galeriju Prsten, u planu je obnova toaleta za posjetitelje. Da nismo morali u cijelosti iz vlastitih sredstva urediti i obnoviti novi prostor galerije Karas, neka ulaganja u zgradu Doma HDLU dogodila bi se i ranije. Konačno je iza nas i milionski dug kojeg je ova uprava naslijedila, što napokon otvara prostor za više ulaganja u zgradu, među ostalim stvarima.

Neke udruge se žale da HDLU ilegalno naplaćuje, tj. iznajmljuje zajednički prostor umjetnika za potrebe sajma Artomat. Kako to komentirate?

Višekratno smo imali nadzore i inspekcije uslijed optužbi jedne konkretne udruge na ovu (i brojne druge) teme, bez negativnog ishoda za HDLU. No, da odgovorim na pitanje; HDLU ne vrši ilegalno iznajmljivanje prostora. HDLU naplaćuje kotizaciju za organizaciju Artomata kojom sufinancira troškove projekta, u skladu s registriranom djelatnošću HDLU-a. Artomat se financira sredstvima Turističke zajednice Grada Zagreba te sredstvima od kotizacije koje se 100% koriste u svrhu pokrivanja troškova projekta Artomat. Artomat predstavlja jedan od projekata HDLU-a kojim se potiču kulturne i kreativne industrije u RH, a što je od velike važnosti i za likovne umjetnike te na njemu sudjeluje niz HDLU članova i to besplatno. Neodgovorno je prozivati HDLU u medijima za nelegalno poslovanje obzirom da isto nije utvrđeno tijekom brojnih inspekcijskih nadzora.

Koji je odnos HDLU i Povijesnog muzeja koji koristi podrumске prostorije zgrade? Prema vašim saznanjima, kada je planirano preseljenje Povijesnog muzeja na novu lokaciju u Klaićevoj?

Povijesni muzej koristi podrumске prostore zgrade za muzejski depo, ali i uredske prostorije u prizemlju za rad dijela djelatnika. Odnos HDLU-a i Povijesnog muzeja je odličan, posebice nakon dolaska trenutne ravnateljice gđe Brstilo Rešetar; zajedno se nosimo sa svim problemima zgrade i presporih procesa koji utječu na pitanja vezana uz stanje zgrade. Za komentar o preseljenju HPM-a upućujemo vas na Ministarstvo kulture ili Hrvatski povijesni muzej. Po iseljenju Povijesnog muzeja, HDLU će tražiti prostor za smještaj galerije Karas, koja trenutno djeluje na privremenoj lokaciji Zvonimirova 58 te za konačno rješavanje pitanja depoa za privremeno skladištenje radova za izložbe te vrijedno i važnog arhiva HDLU-a. Upravo recentna iskustva tijekom priređivanja obljetničke monografije povodom 150 godina HDLU-a ukazala su na nužnost uspostave arhiva HDLU.